

Sveriges militära alliansfrihet – ett minne blott eller en potentiell nitlott?

En intervjustudie av riksdagspolitikernas uppfattning om hur
ett Nato-medlemskap kan påverka Sveriges identitet

Abstract

Social identity theory can be used to analyse group membership, as well as inter and intra relations between the in and out group. In this study, SIT has been used to analyse how a Swedish membership in NATO could affect the Swedish identity. Moreover, SIT has also been combined with fragments from neorealism to better understand how the power balance could change. The study is based on a handful of semi structured elite interviews, with politicians from the Swedish parliament forming the ground for a qualitative content analysis. The study finds that the general perceptions of the effects of a membership is divided, with four out of the eight political parties on each side of the membership question. Although, based of social identity theory, the believed changes that are presented in the interviews are not of such a kind that they can be considered to have a notable impact on the Swedish identity. Sweden has for a long time been working closely with both NATO and other joint military forces, and can thus be considered to already be so close and integrated with NATO as an organisation, that a membership would not entail some major consequences. The conclusion that follows is that it is subordinated identities, such as the social democrat identity, that would be affected by a membership, and not the Swedish one. The essay also finds that the two political blocks seem to have different loyalties, where the bourgeois bloc, who has an instrumental loyalty, is more prone to accept transnational identities and organisations than the left block, who has a sentimental loyalty.

Nyckelord: NATO, Identity, Neorealism, Social Identity Theory, Group Identity, Swedish Membership.

Antal ord: 10 016

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte & frågeställning	2
1.2	Bakgrund	3
2	Tidigare forskning.....	6
2.1	Svensk neutralitet	6
2.2	Försvarsmakten och Nato.....	7
2.3	Instrumentell och sentimental lojalitet	8
2.4	Luckor i forskningsfältet och hypotes	9
3	Teori.....	11
3.1	Social identitetsteori (SIT)	11
3.2	(Neo)Realism	12
3.3	Varför är dessa teorier relevanta?.....	13
4	Forskningsdesign	15
4.1	Intervjuer	15
4.2	Validitet och reliabilitet.....	16
4.3	Urval.....	17
4.4	Operationalisering	18
5	Intervjuresultat.....	20
6	Analys och slutsatser	26

6.1	Intervjuanalys	26
6.2	Slutsatser och diskussion.....	31
7	Referenslista.....	33
8	Bilagor	37

1 Inledning

Önskan om att vara alliansfritt i fred, för att kunna vara neutralt i krig, har påverkat både svensk identitet och svenskt försvarspolitiskt agerande under lång tid. Politik är dock sällan statiskt, och förändringar över tid hör till sakens natur. Frågan om neutralitet har varit ständigt omdebatterad under globaliseringens utveckling, bland annat som en viktig grund för gemensamma värderingar när Sverige ansökte om medlemskap i EU, där man befarade att länder med för stor hängivenhet till neutraliteten kunde begränsa EU:s arbete och påverka möjligheterna till samarbete (Agius,2013;153). När Carl Bildt år 1991 övertog statsministerposten fasades ordet neutralitet ut till förmån för militär alliansfrihet, då det senare ansågs förflytta fokus från ideologisk neutralitet och därmed förstärkte möjligheterna till multilaterala samarbeten, utan att den tidigare identitetspolitiken och ideologin från folkhemmets tid skulle påverka. (Agius,2013;146,150) Medlemskapet i EU år 1995 innebar en utfasning av den klassiska neutralitetspolitiken som ideologi (Agrell, 2021;30.), men det som blev kvar i form av militär alliansfrihet har fortsatt begränsa den svenska relationen till Nato, där Sverige idag är ett partnerland - men inte fullvärdig medlem. (Nato, säkerhetspolitik, 2015) Hur stor del identitetspolitiken har spelat i detta är svårt att konstatera, men att Sverige fortsatt ta avstånd från ett fullvärdigt medlemskap i Nato är av växande intresse av ett flertal anledningar. Dels då debatten varit under förändring, där Sverige inför valet år 2022 har fyra partier (Ydén et al.,2019;13) på vardera sida i frågan om ett medlemskap, och dels då Sverige tagit en allt aktivare roll i olika militära insatser, bl.a. i Mali där svenska trupper är en del av aktivt stridande styrkor (Försvarsmakten,5/2–2021.)

Den socialdemokratiska, och idag politiskt dominerande linjen, är att Sverige ska vara självständigt och alliansfritt, men regeringen stödjer även Nato Response Force (NRF), ingår nya bi- och multilaterala försvarsavtal, samt stödjer att svenska trupper deltar i FN-ordinerade insatser som leds av Nato. Sveriges närmanden till Nato i form av bl.a. NRF och svenskt partnerskap har inneburit en stegvis förändring av svensk försvars- och säkerhetspolitik. Detta kan i sin tur innebära att själva medlemskapsfrågan blir av underordnad betydelse. Sverige har idag så nära och bra kontakter med Nato att det spelar mindre roll om landet är medlem eller

inte. Frågan är emellertid vilken betydelse detta kan ha för den svenska identiteten. Kan den svenska identiteten förändras om Sverige går med i en allians som Nato? För att undersöka detta kommer uppsatsen att ta utgångspunkt i social identitetsteori, för att kunna analysera de komponenter som utgör ett gruppmedlemskap och gruppidentiteter, samt realistisk teori om internationella relationer, i syfte att förstå maktrelationer och dynamiska hotbilder stater emellan. Dessa två teorier skall användas för att analysera en handfull djupintervjuer på elitnivå med svenska riksdagspolitiker tillika ledamöter i försvarsutskottet, för att ge en bredare bild av hur de uppfattar att ett medlemskap i Nato kan påverka svensk identitet.

1.1 Syfte & frågeställning

Syftet avser således bli att undersöka huruvida ett medlemskap i Nato kan påverka svensk identitet, med förhoppningen om att kunna bidra till forskningsfältet angående ett svenskt Nato-medlemskap. Uppsatsen ämnar förtydliga och förklara ytterligare en av de komponenter, identitet, som diskuteras inom den politiska arenan och förhoppningsvis kunna bringa mer klarhet i vilka fördelar och nackdelar som ett medlemskap eventuellt kan innebära för Sverige. Elitintervjuerna bidrar även med att flertalet beslutsfattare i Riksdagen, och således även partipolitiska representanter ges en möjlighet att förtydliga sina ståndpunkter och fördjupa sina åsikter på ämnet, vilket resulterar i ytterligare klarhet i diskussionen.

Utifrån detta syfte utkristalliseras en frågeställning som förenklar forskningsprocessen, samtidigt som den möjliggör djupare diskussion och analys, vilken lyder:

- Hur tror beslutsfattare i Sveriges riksdag att ett medlemskap i Nato kan påverka svensk identitet?

1.2 Bakgrund

Sverige har en lång men något komplicerad relation till Nato, där den officiella hållningen såväl som det folkliga stödet varierat genom åren. Nedan följer en redogörelse för ett axplock av viktiga händelser för den svenska försvarspolitiken, samt hur det folkliga stödet för ett medlemskap i Nato förändrats över tid. Slutligen presenteras en summering av hur den svenska Nato-debatten ser ut idag, baserat på riksdagsdebatten.

1.2.1 Folkligt stöd för Nato-medlemskap

Svenskarnas stöd för ett Nato-medlemskap har länge varit lågt, i undersökningar från 2007 gick det ungefär två till tre nej på varje jakande svar. Under 2013 såg oppositionen en mer drastisk minskning, och under två år var stödet i undersökningarna ungefär lika stort för bägge sidor. Ydén et al. påpekar dock en paradox, då 60% av de tillfrågade under samma period var emot en militär allians, vilket inkluderar 25% av de som också var för ett Nato-medlemskap. En förklaring till denna paradox kan vara att de tillfrågade i all sin enkelhet har för lite bakgrundsinformation, en annan förklaring är relationen till Nato och Ryssland. Parallellt med dessa enkätsvar tilldelades Sverige "special Nato partner"-status, samt höll den största internationella övningen på svensk mark någonsin. Samtidigt ökade rysk militäraktivitet, inte minst genom annekteringen av Krim, vilket Ydén et al menar har inflytande på hur svenska folket ser på Nato-frågan. (Ydén et al. 2019;6–7) I SOM-institutets opinionsundersökning från 2020 används ett balansmått (andel positiva till medlemskap, minus andel negativa, $100 < \text{balansmått} < -100$), där det tydliggörs att oppositionen fortsatt är reducerad. Från ett balansmått på -26 år 2012, till att 2020 vara -4, och däremellan en toppnotering från 2015 på +7. Paradoxen från 2013 finns dock kvar, när frågan om slopning av militär alliansfrihet ställdes på nytt 2019 svarade även då 60% att det är ett dåligt förslag, och enbart 15% var positiva till förslaget. (Berndtsson et al. 2020;339–341.)

Det partipolitiska stödet för ett medlemskap har även det varierat, och en av rösterna i frågan kommer från Lars Leijonborg, tidigare partiledare för det som idag är Liberalerna, som menar att inflytande är den största förmånen med ett svenskt medlemskap. (Forsberg &

Vaahoranta,2001;80–83.) Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna har alla blivit positiva till ett medlemskap efter mandatperioden 2010–2014 (Folk och Försvar, 9/3–2018.)

1.2.2 Den svenska Riksdagsdebatten

I Riksdagsdebatten den 21:a april 2021 (Prot.2020/21:111,) ämnades att diskutera den skrivelse (2020/21:56) som regeringen tidigare lagt fram, då Riksdagen efter sitt behandlande anser att den säkerhetspolitiska linjen bör tydliggöras. Debatten den 21:a april är relevant för denna studie då den lägger en grund till de frågor som behandlats i intervjuerna och representerar samtliga partipolitiska åsikter, samt påvisar att den säkerhetspolitiska frågan är ett aktuellt ämne där många starka ståndpunkter är i förändring. Nedan följer en sammanfattning av debatten.

Anledningen till debatten är enligt riksdagen att regeringen i sin skrivelse lägger all kraft på bilaterala samarbeten, och att EU samt Nato-samarbetet hamnar i skymundan. Med anledning av att riksdagen i december 2020 tillkännagav att det finns majoritet för en natooption, finns det ett behov för regeringen att säkerställa att deras säkerhetspolitiska linje har brett parlamentariskt stöd. Trots att säkerhetspolitiska frågor omfattar mycket mer än bara Nato-frågan, är det Nato som majoriteten av debatten kretsade kring.

Ett återkommande tema i debatten är att Socialdemokraterna kritiserar för att inte tala klarspråk om sina ambitioner i förhållande till Nato, även av den egna regeringen i form av Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Även Björn Söder (SD), representant för ett parti som är emot ett Nato-medlemskap men för en option, kritiserar Socialdemokraterna för att skapa osäkerhet kring den svenska försvarsförmågan (Prot.2020/21:111, anf.16.). Det övergripande intresset över tid är till synes att undvika tvära kast och osäkerheter, vilket bl.a. Hans Wallmark (M) poängterar, sker i och med den svaga förankringen för regeringens linje (Prot.2020/21:111, anf. 11.). Även Vänsterpartiet tar avstånd från regeringens linje, Håkan Svenneling (V) poängterar bland annat att många av de bilaterala avtal som ingåtts har varit med tidigare kolonialmakter och kärnvapenstater, samt att Sverige bidrar till militariseringen av EU, vilket Vänsterpartiet vill ta avstånd ifrån. Huvudargumentet är att svensk försvarspolitik ska vara oberoende, och att Sverige ska vara handlingsfria. (Prot.2020/21:111, anf.26.) Bland annat Liberalerna bemöter dessa argument med att handlingsfriheten inte påverkas, men att samarbeten är grunden till ett starkt försvar (Prot.2020/21:111, anf.32.). Miljöpartiet anser i sin tur att en option sänder signaler om instabilitet, och kan äventyra Sveriges roll i världen, något som Moderaterna sätter

sig emot och istället menar att dessa steg redan tagits i och med regeringens anslutning till JEF, E2I och Framework Nations Concept, och att en option istället är en signal om att det finns handlingskraft. (Prot.2020/21:111, anf.33–36.)

Det återkommande argumentet är behovet av handlingsfrihet, där det borgerliga blocket påtalar att Sverige inte kan räkna med att själva få hjälp i händelse av att Sverige inte vill agera i andra insatser. Även Vänsterpartiet argumenterar för att MP utgör sig för att vara emot militariseringen av EU, men att det i Regeringens skrivelse står "Sverige har bidragit till EU:s samtliga militära insatser". (Prot.2020/21:111, anf.40.) Ytterligare ett argument i debatten är det gällande Ryssland, där Socialdemokraterna menar att det är en konstaterande av en realitet att Ryssland ser ett medlemskap i Nato som en provokation. Detta bemöts av argument som att Ryssland accepterat Finlands självbestämmanderätt och Nato-option, samt på flera olika håll att den Nato-frågan också måste inkluderas av den svenska självbestämmanderätten och handlingsfriheten, utan att ta hänsyn till Ryssland. (Prot.2020/21:111, anf.10,12,21.)

Debatten kan sammanfattas i att Riksdagen till synes är splittrad, där det mest unika är att även partierna som sitter i Regering vänder sig emot varandra vad gäller Nato-frågan. Det är även tydligt att Nato-frågan är högt upp på många partiers agenda, då en överväldigande majoritet av anförandena handlar om just Nato. Partirepresentanterna beskyller varandra för att ha diffusa planer för framtiden, och att vara otydliga med vad de vill, oavsett om man är för eller emot både Nato-medlemskap och option. Oppositionen menar på att en option inte innebär någon förändring, och regeringspartierna med undantag för Vänsterpartiet på att en option inte gör någon nytta. På samma sätt menar regeringspartierna att försvarssamarbeten är avgörande för Sveriges säkerhet men att självbestämmande är prioritet ett, och oppositionen menar att bilaterala och multilaterala avtal med Nato-länder är att se som ytterligare, positiva, närmanden mot Nato samt att dessa påverkar självbestämmandet lika mycket som ett Nato-medlemskap. (Prot.2020/21:111.) I samband med debatten behandlades ett antal övriga motioner från hela det partipolitiska spektret, som samtliga fick avslag. Däremot beviljades motion 2020/21:3832 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 3, om att förtydliga Sveriges säkerhetspolitiska linje.

2 Tidigare forskning

2.1 Svensk neutralitet

Wilhelm Agrell påpekar, bland annat, att Sveriges ivriga undertecknande av solidaritetsförklaringen i EU:s Lissabonfördrag innebar ännu en förflyttning från neutraliteten, men än dock inte bildandet av en allians då inga andra stater anmälde sig som allierade i samband med detta. Istället menar Agrell att detta är en indikation på att Sverige ser EU som en säkerhetsleverantör, samt indikerar en förhoppning på att EU:s säkerhetspolitiska utveckling ska mynna ut i ett alternativ till Nato. (Agrell,2021;28–30.) Ytterligare ett intressant perspektiv är Agrells diskussion av ambassadör Tomas Bertelmans rapport om försvarspolitik, som utfördes på Regeringens begäran. Bertelman tillkännager att Sverige gjort upprepade närmanden till Nato, och därmed riskerat att provocera Ryssland då svenskt agerande blivit allt svårare att skilja från Natos, utan att för den delen omfattas av Natos säkerhetsgarantier, vilket Agrell liknar vid det säkerhetsdilemma Sverige stod inför under världskrigen. (Agrell,2021;31.)

Även Christine Agius djupdyker i svensk neutralitet och identitet i sin bok *“The social construction of Swedish neutrality”* (2013). Agius lägger stor vikt vid Carl Bildt som statsminister, och menar att det var han som övergav neutraliteten till förmån för en stabilare, europeisk säkerhet efter kalla krigets slut. Bildt fattade även ett aktivt beslut i form av att avlägsna termen neutralitet, då militär alliansfrihet ansågs vara mindre ideologiskt och därmed också mindre politiskt laddat. (Agius, 2013;143.) Agius menar samtidigt på att bytet av terminologi haft liten betydelse, samt påpekar att neutraliteten ur ett icke-socialistiskt perspektiv handlat om nationens överlevnad och inte om identitet. (Agius,2013;148–151) Istället landar Agius i en slutsats om att neutralitet utgjort en plattform för en aktiv roll på den internationella scenen, samtidigt som andra menar att internationalismen är en avledningsmanöver från den inhemska diskussionen om neutralitet. (Ibid;155–158.) Bildts utrikespolitiska förflyttningar ruckade visserligen identiteten som härstammat i socialdemokratisk ideologi, men Agius menar att värderingarna och normerna hos folket var

för starkt inrotade för att förändras (Ibid;159.). Detta menar Agius delvis beror på svenskars kollektiva minne och erfarenheter från världskrigen. Å andra sidan operationaliserar Agius ett citat från tidigare utrikesminister Anna Lindh, som menar att Sveriges identitet är en del av den europeiska identiteten och Europa som säkerhetsgemenskap, vilket indikerar att det finns fler än en identitet. (Ibid;173,179.) Agius landar i att det till synes finns olika spår för identifikation och olika diskurser kring neutralitet, där folket och beslutsfattare har olika upplevelser av den svenska rollen. (Ibid;184.)

2.2 Försvarsmakten och Nato

Robert Dalsjö poängterar solidaritetsförklaringen år 2009 som det uppenbara skiftet i svensk säkerhetspolitik. Enligt Dalsjö var det informella samarbetet med Nato-makter tidigare en säkerhetslina, men har förflyttats till att nu vara det primära alternativet i händelse av konflikt. (Dalsjö, 2010;78.) I samma publikation skriver även Jan Ångström att den solidariska säkerhetspolitiken kan betraktas som en begränsning i handlingsfriheten, som Sverige tidigare varit mycket måna om. (Ångström, 2010;180.) Ett annat argument är det att avskaffandet av allmän värnplikt, relaterat till solidaritetsförklaringen, kan betraktas som ett erkännande om att svensk säkerhet är beroende av och kopplad till andra nationer, vilket Engelbrekt menar kan operationaliseras i ett Nato-medlemskap. (Dalsjö, 2010;78.)

I samma publikation diskuteras även Försvarsmaktens agerande och dess påverkan på svensk identitet, där man till en början konstaterar att svensk försvarsmakt blivit allt mer aktiv på den internationella scenen efter kalla krigets slut, samt att insatserna har en allt tydligare koppling till stormakter alternativt Nato. (Ångström, 2010;174–176.) Ångström menar att många uppdrag, t.ex. i Afghanistan, utförs för att svensk medverkan stärker positionen i samarbetet med Nato och EU, snarare än att de har direkta kopplingar till nationens säkerhet. Ångström landar även i slutsatsen att förekomsten av småskaliga insatser tyder på politiska mål i form av ett närmande gentemot Nato alt. EU, snarare än en vilja att uppfylla de militära ambitioner som funnits (Ångström, 2010, ;182–185,177.) Ångströms analys kan sammanfattas i följande citat; *“De svenska internationella insatserna genomförs alltså kanske inte bara för vår säkerhet[...], utan också för att de representerar vad vi betraktar som rätt och gott i världen, och för att de visar hur vi vill betrakta oss själva.”* (Ångström, 2010;198.) Detta perspektiv stärks även av

Ydén et al. som därtill menar att Sverige har en idealistisk agenda utåt, men agerar som realister bakom kulisserna i allt större utsträckning allt eftersom stödet för Nato ökar bland befolkningen. (Ydén et al. 2019;14)

Ett perspektiv på hur Nato är byggt på värderingar, och om det är möjligt att utveckla dess identitet presenteras i *“From Alliance to Security Community: Nato, Russia and the Power of Identity”* (Williams & Neumann,2000.). Författarna menar att den konstruktivistiska hypotesen om att delade regulativa och konstitutiva normer och värderingar hos samtliga medlemsländer bidragit till att organisationen stått pall, och att den gemensamma identiteten haft möjlighet att fortsatt utvecklas. Författarna citerar Tomas Risse, som menar att *“Den västliga alliansen representerar en institutionalisering av det transatlantiska säkerhets-communityt baserat på gemensamma värderingar och en kollektiv identitet hos av liberala demokratier”* (Williams & Neumann,2000.). Vidare menar Williams och Neumann att Nato i första hand inte byggts runt ett gemensamt säkerhetshot i form av Sovjet och senare Ryssland, utan att den grundläggande identiteten som format organisationen är baserat på medlemsstaternas kulturella och demokratiskt ideologiska band. Ett argument för detta är att Nato fortsatt utvecklats under en tid då det ryska militära hotet var på nedgång, vilket ytterligare stärker synpunkten om att det är ett visst set av värderingar som utgör kärnan av organisationen. (Ibid;372,377.) Författarna definierar dock inte vad dessa värderingar utgörs av, utan benämner de endast som “västliga”. Utgruppen, i detta fall Rysslands, identitet diskuteras i större utsträckning, där man menar att ett liberalt demokratiskt Ryssland inte har anledning att motsätta sig Natos expansion. (ibid;372–373.)

Slutligen operationaliserar författarna John Mearsheimer. Mearsheimer som annars har en stark ståndpunkt i det “falska löftet” som internationella institutioner utgör och förespråkar konstruktivism över neorealism, menar att den konstruktivistiska synen på konstruktionen av identitet här inte räcker till helt för att förstå Natos interna och externa säkerhetsrelationer, till stor del på grund av komplext skapande av olika identiteter. Istället landar man i en slutsats om att Nato överlevt på grund av en politik som överskrider de gränser som enbart militära och nationella intressen hade utgjort för organisationens påverkansområden. (Ibid;384–385)

2.3 Instrumentell och sentimental lojalitet

Hans Lödén forskar om nationell respektive global identitet, och presenterar en konceptuell undersökning av identitet, nationell identitet och globalisering, samt diskuterar möjligheterna för formationen av en global identitet. Lödén menar även att nationell identitet är viktig för att förstå hur global identitet är ett komplement till nationell identitet. (Lödén,2002;41) Vidare menar han att en grupp kan agera kollektivt för att stärka identiteten vid hot, t.ex. svåra hot mot nationen då etnocentrismen kan förstärkas. Lödén presenterar även två olika sorters lojalitet till politiska system, vilka kommer vara av betydelse för denna uppsats. Den ena lojaliteten som presenteras är sentimentalt lojal, där systemet fungerar som en representant och förlängning av individen, den andra benämns instrumentell lojalitet, och syftar mer till systemet som ett verktyg som kan hjälpa individen eller grupper av individer att uppnå bästa möjliga resultat. Lödéns slutsats är att transnationella identiteter nästan uteslutande förlorar mot nationella när de ses som konkurrerande, vilket är ett vanligt synsätt hos individer med sentimental lojalitet, samt att instrumentell lojalitet ser möjlighet till samverkan mellan olika lojaliteter. (Lödén, 2002;43) Funktionen av transnationella organisationer belyses även som något som främjar utvecklingen av transnationella identiteter, när organisationen i fråga innehåller en praktisk funktion. Lödén menar visserligen att transnationella identiteter kan fungera parallellt, men påpekar också att det finns tendenser till att EU försöker utveckla en gemensam, europeisk identitet. (Lödén, 2002;45.)

2.4 Luckor i forskningsfältet och hypotes

Svensk identitet inom ramen för säkerhetspolitik är med undantag av ett fåtal studier som redogjorts för ovan ett underbeforskat område. Den tidigare forskningen presenterar emellertid en rad olika förslag rörande medlemsfrågan samt inställningen till Ryssland, men landar inte i någon slutsats där den svenska politiska makteliten är representerad, och hur man ser på hur ett medlemskap i Nato kan förändra svensk identitet. Den tidigare forskning som finns fokuserar även i huvudsak på neutralitetspolitikens historia, och förbiser de förändringar som övergången till militär alliansfrihet innebär för svensk identitet. Förhoppningen är att denna studie kan fylla denna lucka i forskningsfältet och därmed analysera hur svensk identitet utvecklats och eventuellt kan förändras genom ett Natomedlemskap. Med bakgrund i denna forskning har en hypotes formulerats, denna lyder:

- Sverige deltar idag så aktivt i internationella försvars- och säkerhetspolitiska frågor att ett medlemskap i Nato inte hade utgjort några större förändringar vad gäller Sveriges identitet.

3 Teori

I detta avsnitt presenteras de två valda teorierna kortfattat, tillsammans med en redogörelse om varför de är relevanta för denna studie. Enbart de aspekter av teorierna som är relevanta för studien kommer att presenteras. Teorierna kommer att användas i syfte att förstå samt analysera det material som intervjuerna utgör.

3.1 Social identitetsteori (SIT)

Social identitetsteori har sin grund i socialpsykologi, och utvecklades ursprungligen av Tajfel och Turner (1986), och syftar till att analysera individens självuppfattning i gruppmedlemskap och interna grupprelationer. Teorin kan också användas för att analysera effekten av social kategorisering, inter-gruppkonflikt och social förändring. Teorin definierar grupper i termer av medlemmarnas egen uppfattning, och behandlar områden så som ledarskap, normativt beteende och gruppssammanhållning (Hogg,2020.) (Hogg & Abrams,2006;6¹.). Det grundläggande antagandet är att individer definierar sig själva utifrån det sociala gruppmedlemskap de har, och att denna uppfattning resulterar i särskilda effekter på socialt beteende. (Hogg & Abrams,2006;5.) SIT reder inte bara ut hur grupper interagerar med varandra och med andra grupper, utan också vad som utgör de viktigaste komponenter i identifikationsprocessen, samt vad som avgör om en inter-grupprelation är konkurrerande eller kan existera parallellt. Ett annat grundläggande koncept inom teorin är att flera gruppidentiteter kan existera parallellt, en individ kan alltså vara både europé, svensk och till exempel socialdemokrat. Utifrån dessa identiteter skapas sedan solidaritet inom den egna gruppen, accepterande av gruppnormer och

¹ Sidnummer otillgängligt, referensens sidhänvisning hänvisar till publikationens faktiska sida

avståndstagande från andra grupper, d.v.s. utgrupper. Hogg & Abrams,2006; kap1.) Vad gäller social kategorisering generellt, tenderar de som värderar särskilda kategoriseringar högre också att vara stereotypiska i större utsträckning än andra, vilket resulterar i social jämförelse. Social jämförelse gör att individer och grupper skapar självsäkerhet genom att värdera sina egna perspektiv och värderingar som mer korrekta än andras. Relevant här är också att grupper existerar i makt, status och prestigefulla relationer till varandra, och vissa grupper samt egenskaper kan vara dominanta över andra. (Hogg & Abrams,2006; kap2.) SIT innehåller även en säkerhetsdimension, där in-och utgrupper som formeras kring t.ex. demokrati kan anses utgöra ett existentiellt hot, och relationen stater emellan hanteras därmed olika utifrån variationer i demokratiska värderingar och normer. Den inhemska identiteten är direkt kopplad till politiska strukturer, SIT kan därmed användas för att förstå hur den nationella identiteten interagerar i en internationell säkerhetskontext. (Hayes,2012;69–71.) Slutligen kan SIT kopplas till organisationer, här bör en dock ta hänsyn till att det finns olika förståelser av identifikation och hängivenhet. Vissa teoretiker ser identifikation med en organisation, likt ett vinstdrivande företag eller en mellanstatlig organisation som Nato, som en process i vilken målen för individen och organisationen blir mer integrerade och samstämmiga. Hängivenhet till en organisation förstås vidare inom SIT som att individen tror på samt accepterar organisationens värderingar och mål. (Ashforth & Mael,1989;29.)

3.2 (Neo)Realism

Till skillnad från realister, kan neorealister förklara skillnaden mellan förmodade orsaker och observerade effekter. (Waltz, 1990;34.) Realister ser världen enbart som interagerande stater, men neorealism lyfter detta koncept en nivå genom att addera en skillnad mellan strukturella och enhetliga orsaker och effekter. Istället för att orsakssamband enbart har en riktning som tidigare spår i realismen ansett, där orsakssambandet går från interagerande stater till resultaten av deras agerande och interaktioner, ser neorealismen att orsakssambandet går åt båda håll. Det innebär att vissa orsaker till staters beteende är placerade i den strukturella nivån av internationell politik också. (Waltz,1990;33–34.) Vidare förstår neorealister makt som ett användbart medel, där stater kan placeras i en riskzon om nivåerna av makt blir för höga eller låga. För lite makt riskerar att göra staten till ett lätt byte för starkare stater, och för mycket

makt kan skapa upptrappning och mobilisering hos andra stater. Detta är en utveckling från realismen som Morgenthau och Hobbes såg den, där maximerad makt ses som ett mål i sig själv, och behovet av att maximera sin makt är universellt för alla stater. Neorealismen ser kontrasterande att istället för makt, är säkerhet den primära angelägenheten för stater, samt konceptet för makt förenklats till att makt är den summerade kapaciteten för en stat. (Waltz,1990;35–36.)

Stater ses som funktionellt lika, eftersom strukturen begränsar dem, skillnader stater emellan definieras enbart efter kapacitet, men det är strukturen som förmedlar vilka effekter stater har på systemet. Alltså, strukturer påverkar enheter på samma sätt som enheter påverkar strukturer. Det realistiska antagandet att skillnader i beteende härstammar ifrån olikheter i enhetens, alltså statens, sammansättning, bedöms vara fel. Istället skiljer man på systematiska strukturer och enhetens agerande. (Waltz,1990;37.) En svaghet i neorealismen är att det nationella intresset och agendan en nation håller, inte nödvändigtvis är den samma som de utgör sig för att hålla. Realismen menar här att det aldrig kan finnas en moralisk relation emellan stater, en stats agenda går alltså inte att lita på. (Telbami & Waltz,2002;164.)

3.3 Varför är dessa teorier relevanta?

Social identitetsteori kan användas för att analysera hur olika identiteter interagerar med varandra, och på vilket sett de ordnas hierarkiskt. Här ges också en möjlighet till att undersöka hur olika värderingar och normer kategoriseras, och därmed också vad som definierar olika in- och uppgupper. Perspektivet på organisationslojalitet bidrar också med förståelse till Sveriges relation med Nato, och de värderingarna som relationen består av kan användas för att få djupare förståelse. Vad gäller neorealism ger perspektivet på maktbalans en djupare förståelse för hur olika hot och maktkamper porträtteras och upplevs, samt vilka olika sätt en stat kan använda internationell politik för att maximera sin egen säkerhet. Även synen på systemet bidrar till att förstå Natos, samt andra staters, begränsningar, och hur systemet och enheten interagerar.

Alternativa teorier som hade kunnat vara lämpliga är säkerhetsiseringsteori, gruppsteori och klassisk realism. Säkerhetsiseringsteori ger dock inte den dimension av olika identiteters interaktion som efterfrågas för denna studie, utan fokuserar istället på bedömning av staters

egenskaper och värderingar ur ett mer storskaligt perspektiv. På samma sätt förstår realism hotbild och maktspel på ett sätt som inte tar samma hänsyn till systemet och enhetens relation som neorealism gör, vilket också är fördelaktigt för denna studie.

4 Forskningsdesign

I detta avsnitt presenteras och diskuteras tillvägagångssättet för uppsatsen, validitet och reliabilitet samt urval.

4.1 Intervjuer

Uppsatsen har sin empiriska utgångspunkt i fyra stycken semi-strukturerade, kvalitativa elitintervjuer, och har sin grund i en prediktiv hypotes tidigare presenterad. Hypotesen består av två variabler, där medlemskapet utgör den oberoende variabeln och identitet utgör den beroende variabeln. Syftet med elitintervjuerna var att skapa en bild av individernas uppfattning och ståndpunkt inom fältet, och frågeställningarna i intervjun har därför formulerats utifrån ett semi-strukturerat tillvägagångssätt. Semi-strukturerade intervjuer skapar möjlighet för flexibilitet, och intervjuaren tillåts anpassa frågeställningarna för att få ut så fylliga och naturliga svar av intervjupersonen som möjligt. (Bryman, 2011;302.) Intervjumaterialet kommer att användas i syfte att utföra en kvalitativ innehållsanalys, vilket lämpar sig väl för att analysera brett intervjumaterial och identifiera diverse mönster (Boréus & Bergström,2020;51). Diskursanalys har valts bort till förmån av kvalitativ innehållsanalys, då materialet anses vara något för brett för en diskursanalys, vidare syftar diskursanalys i större utsträckning till att undersöka hur språket konstruerar en verklighet, vilket inte fyller syftet för denna studie. (Boréus & Bergström,2020;254) Den kvalitativa innehållsanalysen har även kompletterats av en textanalys, i den mån som innehållet av Riksdagsdebatten analyseras och diskuteras. Textanalys innebär en systematisk granskning av det textuella innehållet i exempelvis officiella dokument, såsom betänkanden samt protokoll, vilket är fallet i denna studie (Halperin & Heath 2020;373)

Samtliga intervjuer hölls över Zoom, och utfördes under ett tidsomfång på ca 45 minuter, undertecknad utförde samtliga intervjuer. Intervjuerna utgick ifrån åtta frågeställningar, där intervjupersonerna tilläts tolka frågorna fritt, vid behov och intresse ställdes följdfrågor för att specificera svaren. Före intervjuerna ägde rum mottog samtliga intervjupersoner en

intervjuguide, samt ett medgivande-formulär (Bilaga 1), där intervjuens upplägg samt information om transkribering, behandling av personuppgifter och akademiska förhållningsregler framkom. Varje intervju inleddes även med att fråga om tillstånd för inspelning i transkriberingssyfte samt önskan om anonymitet. Inspelningen skedde via en 'smartphone', och kunde således lagras under studiens gång. Efter intervjuerna transkriberades materialet för att därefter kodas utifrån vanligt förekommande teman som varit av betydelse för uppsatsens analys. Före kodningen fanns en uppfattning om kategorierna, vilken utvecklades och specificeras under kodningens gång, vilket gör den kvalitativa innehållsanalys delvis induktiv (Boréus & Bergström, 2018;50.) Nedan följer en illustration av kodningskategorierna samt en introducerande kategorisering av svaren.

Tabell 1:

Åsikter om Nato-medlemskap samt Nato-debatten	För/Emot – Nöjd/Missnöjd
Sveriges roll i internationella insatser	Omfattande och aktiv - För passiv
Svenskt inflytande i internationella forum	Möjlighet för utveckling – För aktiv
Organisationers trovärdighet och värderingsgrunder	Hög påverkansgrad av andra länder - Låg påverkansgrad av andra länder
Maktbalans och hotbild	Hög - Låg
Svenska identitetens ursprung	Konstruerad i nutid av aktiva val - Medfödd

4.2 Validitet och reliabilitet

Generellt sett är validitet på 'small-n' studier, likt denna, låg. Det är svårt att påvisa orsakssamband, i detta fall mellan identitet och medlemskap, då studien inte tar hänsyn till övriga påverkande faktorer. Vidare bygger denna studie på uppfattningar och åsikter, och det

är således svårt att med säkerhet säga vad dessa uppfattningar och åsikter härstammar i, då de är individuella. Förhoppningen är att intervjupersonernas kompetens i sakfrågan ska bidra med säkerhet i denna fråga, och att deras förväntade expertis bidrar med tyngd till studien. En noggrann redogörelse för urval och datainsamling stärker här den interna validiteten, samt en transparent och tydlig motivering av de urval och tolkningar som gjorts under studiens gång. Reliabiliteten anses vara hög då samtlig datainsamling finns sparad genom inspelning och transkribering. Reliabiliteten i studiens analys stärks i denna uppsats även av citat från intervjupersonerna. (Bergström & Boréus, 2018;49.) Det vill säga att det finns starka belägg för att det studien avser att analysera, alltså uppfattningar kring ett Nato-medlemskap, också är det som analyseras. Därtill avser primärmaterialet för studien, intervjuerna, utgöra en god representation för uppsatsens syfte.

4.3 Urval

Då Nato-frågan kan vara kontroversiell, finns en risk att intervjupersonerna inte uttrycker sina verkliga tankar i frågan. Detta problem har försökt undgås genom att välja individer som i sin yrkesroll har gjort tydliga ställningstaganden och är aktiva i sakfrågan, samt genom att i frågeställningarna inte ge uttryckt för personliga åsikter eller värderingar. Vidare bygger studien på uppfattningar, och det är därför mindre viktigt hur korrekta intervjupersonernas svar kan anses vara. Den konstruktivistiska synen på språk innebär därtill att ett neutralt observationsspråk inte finns, och att språket är en direkt reflektion av den verklighet som individen i fråga uppfattar (Bergström & Boréus, 2018;27). Urvalet av intervjupersoner gjordes i första hand utifrån sakkunnighet, och i andra hand utifrån partipolitisk tillhörighet. Samtliga intervjupersoner som kontaktades är ledamöter eller suppleanter i minst ett försvars eller utrikespolitiskt riksdagsutskott, och urvalet gjordes utifrån försvarsutskottet. Ett tiotal ledamöter kontaktades, varav fyra återkopplade jakande. Bland de tillfrågade som tackade ja finns två representanter (Moderat samt Liberal) från den blocket som är positiva till ett Nato-medlemskap, och två från sidan som är emot (Socialdemokrat samt Vänsterpartist). Den partipolitiska representationen av de olika politiska blocken var önskvärd och uppskattad, men inte av direkt nödvändighet för studiens genomförande och inte heller direkt avsiktlig. Den breda representationen breddar dock omfånget på studien, och kan anses ge en tydligare bild av

uppfattningarna som finns i riksdagen, vilket är positivt. De partipolitiska åsikter som inte blivit representerade i intervjuer, blir istället representerade i den textanalys som behandlar riksdagsdebatten.

4.4 Operationalisering

I syfte att förstå hur identitet påverkas av grupptillhörighet, i detta fall ett Nato-medlemskap, kommer den ontologiska utgångspunkten grundas i social identitetsteori (SIT). Hayes menar att SIT är en del av säkerhetsiseringsprocessen, och att analys av grupptillhörigheter tjänar ett syfte i att förstå vad som driver konflikter. Genom att förstå inhemska politiska strukturer och normer, går det att förstå nationell social identitet och vilken roll denne spelar. För att förstå säkerhetsisering, behöver en också acceptera att det är en social och politisk process. (Hayes, 2012;67.) Denna uppsats syftar inte till att analysera vad som driver konflikter, utan att bättre förstå hur identitet påverkas av den politiska och sociala processen. Hur påverkar gruppidentitet det sociala agerandet mot andra medlemmar i in-gruppen, samt utgruppen? (Hayes, 2012;67.) För att identifiera vilka faktorer som påverkar förändring i gruppidentitet, och därefter möjliggöra en innehållsanalys baserad på intervjuhinnehållet, har ett antal komponenter från SIT använts. Det finns till att börja med ett behov av att identifiera vad som utgör skillnad mellan ingrupp respektive utgrupp, där ingruppen i detta fall utgörs av Sverige (utan Nato-medlemskap), och utgruppen av Nato som enhet. Den första komponenten är självkategorisering, vilket betonar upplevda likheter i värderingar, beteendenormer och attityder. (Burke,2000;225) Hayes presenterar därtill två ytterligare komponenter, gruppåverkan samt gruppband (egen översättning). Gruppåverkan utgörs av hur gruppens medlemmar ser på varandra, och gruppband härstammar i de upplevda fördelar som gruppmedlemskapet för med sig. (Hayes, 2012;67.)

Utifrån dessa tre komponenter har tre frågeställningar formulerats, vilka används för att analysera intervjumaterialet utifrån social identitetsteori. Dessa frågeställningar utgör även en god representation av kategorierna från kodningen, vilket försäkrar att intervjuens huvudteman även blir representerade i analysen.

- Vilka värderingar, beteendenormer och attityder presenteras som karaktäristiska för ingruppen respektive utgruppen?
- Hur porträtteras de åsiktsskillnader som uttrycks?
- Vilka upplevda fördelar uttrycks för respektive ståndpunkt i Natofrågan?

Eftersom SIT har sitt ursprung i socialpsykologi, finns ingen naturlig koppling till internationella relationer. Teorin har därför kompletterats med avsnitt ur realismens syn på maktförhållanden och hotbilder, ur vilken ytterligare en frågeställning formulerats.

- Hur påverkar maktbalans de hot mot nationen som uttrycks finnas?

Tillsammans har dessa fyra frågeställningar utgjort mallen för analysmodellen, och ämnar till att identifiera dels hur den nuvarande identiteten karaktäriseras, samt hur intervjupersonerna tror att utvecklingen kan komma att se ut. Samma frågeställning kommer alltså användas både för att analysera utgångspunkt samt potentiell förändring. Intervjumaterialet har först presenterats utifrån ovan nämnda fyra kategoriseringar, för att sedan diskuteras i ett separat avsnitt.

5 Intervjuresultat

I detta avsnitt kommer intervjuerna att presenteras, detta kommer att ske utifrån de fyra frågeställningar som presenterats i metodavsnittet. Presentationen sker utan någon inbördes ordning, och kommer sedan att diskuteras i analysavsnittet. Då intervjuerna var semi-strukturerade är inte resultatet identiskt fördelat på de olika frågeställningarna, vissa åsikter kan därför komma att variera i proportion. En kortare presentation av intervjupersonerna är inkluderat i Bilaga 2.

5.1 Vilka värderingar, beteendenormer och attityder presenteras som karaktäristiska för ingruppen respektive utgruppen?

Uppfattningen om den svenska identiteten är central för att över huvud taget förstå debatten. Detta blir även tydligt då majoriteten av egenskaperna som här uttrycks är relativt samstämmiga, oavsett partitillhörighet eller åsikt i Nato-frågan. Här syftar ingruppen till Sverige som nation, och utgruppen till övriga aktörer som kan tänkas samarbetas med. Hanna Gunnarsson (V) uttrycker att svenskarnas långa erfarenhet av fred är central, freden har gjort att Sverige kan ta stort moraliskt ansvar utomlands och att Sverige kan visa stor välvilja, mycket på grund av att Sverige själva inte har några bördor att bära. Gunnarsson påpekar även att Sverige i dagsläget inte är neutrala i händelse av krig i vårt närområde, men att om en sådan situation sker är självbestämmandet och självständigheten centrala för Sverige. Sverige är också tydligt för rättvisa och demokrati, och Gunnarsson uppfattar att ett medlemskap i Nato kan skicka signaler om att Sverige tappat tron på de värderingar och attityder de håller i internationella sammanhang. (Gunnarsson, personlig intervju 4/5–21.)

Joar Forssell (L) har en annan infallsvinkel på frågan om värderingar och identitet, och säger bl.a. ”*Det finns ändå ett kit av värderingar som vi är många som tycker är svenska, kanske inte bara i den meningen att det är något unikt utan att det är värderingar som många delar*” (Forssell, personlig intervju 3/5–21.), och menar att några av dessa värderingar är jämställdhet och jämlikhet. Forssell tycker också att svenskt deltagande i regel, oavsett forum, sprider och förstärker de värderingar Sverige står för. Forssell ser inte att dessa hade förändrats av ett medlemskap, bortsett från att det kan argumenteras att Sverige idag agerar utifrån färre egna intressen än andra länder. Den Liberala ledamoten tror också att svensk öppenhet spelar roll, som handelsresande folk har svenskar alltid behov förlita sig på andra, menar han. Den enda skillnad som uttrycks av Forssell vad gäller värderingar hos andra aktörer än Sverige, är att det finns olika kultur inom försvarsmakter i andra länder, och att detta kan vara ett tecken på en annorlunda social kultur, Forssell anser dock inte att detta påverkar svenska samarbeten. (Forssell, personlig intervju 3/5–21.) Både Forssell och Gunnarsson ser negativt på länder med värderingar som Turkiet har fortsatt inflytande i Nato, men menar på att tex EU är en värdegemenskap på ett annat sätt än Nato, och att arbetet därför inte påverkas av andra länders värderingar. (Forssell, personlig intervju 3/5–21) (Gunnarsson, personlig intervju 4/5–21.)

Även Pål Jonson (M) ser att Sveriges neutrala roll har påverkat i form av en aktiv roll som medlare, något han anser skulle kunna påverkas av ett medlemskap i Nato, till viss mån. Jonson menar också att Nato är ett ’Community of values’, och att medlemsländerna i stort har liknande värderingar och en stark tro på mänskliga rättigheter samt demokrati, något som Turkiet drar sig bort ifrån. Vidare anser Jonson att det är viktigt för Sverige att hålla fast i sina värderingar, även om auktoritära stater som Ryssland inte alltid uppskattar det; att tillexempel stå upp för Ukraina och den europeiska säkerhetsordningen är en värderingsstrid som Jonson vill fortsätta. (Pål Jonson, personlig intervju 26/4–21.) Niklas Karlsson (S), är emot ett medlemskap i Nato, men tycker det är positivt att de europeiska länderna håller en så lik linje som möjligt i frågor om värderingar och säkerhet. Han menar att den europeiska identiteten i sig inte är starkare än de nationella identiteterna, men ser ändå att de är väldigt lika samt att EU-samarbetet bygger på en gemensam identitet. De utstickande värderingar som presenteras av Karlsson är de som finns i Ungern och Polen, vilket han menar påverkar utvecklingen för det europeiska samarbetet. Karlsson tror också, likt Gunnarsson, att ett medlemskap i Nato kan signalera att Sverige tror mindre på sin egen linje och de värderingar den står för. (Karlsson, personlig intervju 3/5–21.)

5.2 Hur porträtteras de åsiktsskillnader som uttrycks?

Hur åsiktsskillnaderna uttrycks är av betydelse dels då det påverkar ingruppens sammanhållning, men också då det är av intresse för hur den svenska ståndpunkten uppfattas utåt. Vänsterpartiet, Liberalerna och Moderaterna uttrycker alla liknande åsikter, men med olika värderingar bakom dem. Enligt Hanna Gunnarsson (V) är den socialdemokratiska inställningen till försvarssamarbeten ett problem, även Liberalernas Joar Forssell menar att det frekventa tecknandet av bilaterala avtal med Nato-länder, samtidigt som man utger sig för att vara emot ett medlemskap, är lite att föra väljarkåren bakom ljuset. Den senare ställer sig dock positiv till närmandena av Nato, men önskar att man hade varit mer öppen med det. (Forssell, personlig intervju 3/5–21.) (Gunnarsson, personlig intervju 4/5–21.) Gunnarsson menar att istället för att oppositionen är den största politiska motståndaren, är det i detta sammanhang Socialdemokraterna som är den största motståndaren för Vänsterpartiet. Vidare menar Gunnarsson att utvecklingen i ett närmande av Nato innebär att Sverige får ett paket med saker på köpet som inte är önskvärda, samt säger att *”vi kritiserar dem (S, författarens notering) därför att de driver Sverige så nära Nato att vi nästan är medlemmar utan att skriva på pappret, det finns nästan ingenting som skiljer oss åt nu[...]*” (Gunnarsson, personlig intervju 4/5–21.)

Niklas Karlsson (S) anser att vägen till ett starkt försvar är självbestämmande, och att detta uppnås genom bi och multilaterala avtal, vilket genererar att framtiden ligger i Sveriges egna händer. Karlsson menar också att Nato-frågan fått mer plats då det inte finns så mycket annat att vara oense om längre, men att första linjens försvarspolitik, dvs utrikespolitiken och diplomati, är densamma som tidigare. Karlsson understryker att han inte tror på Nato som organisation, och att Sverige genom ett bilateralt samarbete med Nato själva kan avgöra på vilka villkor de kan agera, vilket han menar inte är möjligt med ett fullbordat medlemskap. (Karlsson, personlig intervju 3/5–21.) Pål Jonson (M) tror att regeringen uppfattar Nato-debatten som tuff och att oppositionen ligger på hårt, samt att Nato-medlemskapet handlar mycket om identitetspolitik för vänsterblocket. Jonson betonar även att regeringen har sagt nej till en nato-option, trots majoritet i riksdagen, vilket han menar resulterar i de tvära kast regeringen säger sig vilja undvika. Slutligen menar Jonson på att de fredsfrämjande insatser Sverige tar del i kan ses om närmanden till Nato, men att man inte ska överdriva effekten. (Jonson, personlig intervju 26/4–21.)

5.3 Vilka upplevda fördelar uttrycks för respektive ståndpunkt i Nato-frågan?

För vänsterblocket, som samtliga är emot ett medlemskap men mer eller mindre för samarbete, är den ständigt återkommande fördelen svenskt självbestämmande. Hanna Gunnarsson (V) anser att man bör kunna samarbeta med länder runt oss, men är emot samarbetet med Nato. Fördelen med ett icke-medlemskap menar hon är att försvarsbudgeten förblir flexibel, besluten om eventuella militära insatser fattas på hemmaplan och inte minst att man håller fast vid sitt avståndstagande från kärnvapen. Gunnarsson ser dock att Sverige behöver ha hög interoperationabilitet, och att den lägstanivå som försvaret legat på under ett antal år inte är hållbar. Samtidigt menar Gunnarsson att Sverige tvingas prata 'Nato-språk' med många samarbetspartners, och att gränsen mellan interoperationabilitet och ett medlemskap blir allt svårare att förhålla sig till. Gunnarsson nämner tillexempel att Sverige ska göra uniformer tillsammans med Nato-länderna Danmark och Norge. För Vänsterpartiet, menar Gunnarsson, är det inte negativt att inflytandet i Nato och EU försvagas av den nuvarande positionen, då partiet är kritiska till det militära inflytandet i båda organisationerna. Gunnarsson ser dock att ett medlemskap i Nato, ur ett borgerligt perspektiv, hade kunnat förstärka inflytandet även i EU. (Gunnarsson, personlig intervju 4/5–21.) Pål Jonson (M) anser att ett Nato-medlemskap i allra högsta grad förstärker inflytandet även i EU då 21 av Natos 27 medlemmar även är EU-medlemmar, och att det ger Sverige större möjligheter att sprida svenska värderingar. Jonson ser även negativt på hur försvarsplaneringen påverkas av rådande situation, och menar att *"...hela vår försvarsplanering nu bygger på att vi ska få hjälp från NATO allierade i händelse av ett väpnat angrepp."* (Jonson, personlig intervju 26/4–21.).

Även Joar Forssell tror att ett medlemskap minimerar risken att Sverige inte får motsvarande det stöd de erbjuder i bilaterala avtal, och menar att det känns tryggare att ha vetskapen om att Sverige kan räkna med stöd, kontra att enbart ha förhoppningar om det. Forssell tror också att den svenska positionen internationellt blir starkare av ett medlemskap, samt att Sverige kan fördjupa sitt samarbete med de stater de ändå kommer räkna med stöttning ifrån i händelse av konflikt. Forssell nämner även att försvarsplaneringen tillåts reformeras av ett medlemskap. (Forssell, personlig intervju 3/5–21.) Niklas Karlsson (S) menar att ett Sverige utan Nato-medlemskap är mer trovärdiga, och blir en röst enbart för Sverige och inte någon annan. Karlsson menar även att Sverige har större möjligheter att driva den svenska linjen i

kärnvapenfrågor, om de inte är medlemmar. Karlsson lyfter också Olof Palme som en viktig figur i utvecklingen av den svenska rollen, och tror att ett medlemskap i Nato kan göra det svårare att hålla fast vid den traditionen, då det kan finnas andra uppfattningar som Sverige behöver kompromissa med. I ett bilateralt samarbete, menar Karlsson, kan Sverige själva bestämma på vilka premisser de samarbetar med Nato. Karlsson menar att:

Jag tror att intresset i Nato och andra länder när man undertecknar detta avtal är stort. Det är inte bara ett papper, när man skriver under har man tänkt om vi är beredda att infria löftena om avtalet blir skarpt och svaret på den frågan är att, ja det tror jag. Sen vet man aldrig naturligtvis, men jag tror det, jag tror inte man struntar i sådana avtal utan man vet vad man gör.

(Karlsson, personlig intervju 3/5–21.)

Vad gäller inflytande ser Karlsson ett scenario där Nato som organisation förändras, och att många försvarssamarbeten kan komma att ske utanför Nato, därför menar Karlsson att det är viktigare att värna om relationerna med andra stater genom bilaterala avtal. (Karlsson, personlig intervju 3/5–21.)

5.4 Hur kan maktbalans påverka de hot som uttrycks existera mot nationen?

Nato är trots allt en försvarsallians, vilket innebär att diverse hotbilder hör till sakens natur. Ett vanligt förekommande ämne här är Ryssland, både som anledning till att gå med i Nato, och att inte gå med i Nato. Pål Jonson (M) menar att ett medlemskap i Nato skulle verka krigsavhållande och höja tröskeln för ett eventuellt angrepp, men säger också:

Med det sagt är det också tydligt att ett medlemskap skulle leda till ökade spänningar, vilket Ryssland inte skulle uppskatta, här får man fråga sig själv om det är vårt primära intresse och så måste man väga det mot de svenska intressena vi har och varför Ryssland inte skulle uppskatta ett svenskt medlemskap.

(Jonson, personlig intervju
26/4-21.)

För att balansera hotet från Ryssland, som växt under senaste decenniet, anser Jonson att det är direkt nödvändigt att ha Nato och ytterst USA i ryggen, och där sker ingen direkt förändring av hotbilden som konsekvens av ett medlemskap. (Jonson, personlig intervju 26/4-21.) Niklas Karlsson (S) tror istället att det säkerhetspolitiska läget skulle försämrats av ett medlemskap, och att göra östersjön till ett Natoinnehav riskerar att rikta intresse från antagonistiska parter mot Sverige. Istället menar Karlsson att det viktigaste samarbetet för Sveriges del är den transatlantiska länken, och att de egenintressen som finns för kringliggande nationer tjänar den säkerhetspolitiska balansen väl. Karlsson betonar också vikten av att skydda Sverige från sofistikerad propaganda och gråzonspolitik, vilket han menar görs bäst av ett starkt civilt försvar som inte heller riskerar att rubba maktbalansen. (Karlsson, personlig intervju 3/5-21.)

En åsikt som skiljer sig ifrån detta argument är Joar Forssells (L), som menar att ett Sverige utan Nato-medlemskap riskerar ett scenario där hotbilden höjs som konsekvens av en ojämn maktbalans. Forssell ser ett alternativ där Sverige är lättåtkomligt i högre grad, och därför riskerar att bli måltavla. Som exempel lyfter Forssell asymmetriska hot och terrorism, där det till synes är avgörande om man samarbetar med nationer som USA, och inte om en nation är med i Nato. Forssell påpekar därtill att Kina definierat Sverige som ett land som är möjligt att utsätta för "lite experiment", och tror att ett medlemskap i Nato hade jämnat ut maktbalansen, även om Kreml rent retoriskt kan mena att det vore en provokation. (Forssell, personlig intervju 3/5-21.) Hanna Gunnarsson (V) anser att alliansfriheten är positiv, men inte med bakgrund i hur andra stater upplever maktbalansen, utan av rent diplomatiska skäl. Istället ser Gunnarsson en risk i att ett Sverige i Nato får anpassa sig till andra nationers politiska situation i för hög utsträckning, och riskerar att påverkas av den processen. Gunnarsson ser inte heller något reellt hot mot Sverige rent militärt, men anser att det är ett faktum att Ryssland ser Sverige som "*[..] mesiga eller töntiga och inte vågar ta ställning[..]*", där det centrala är att Sverige inte låter sig bli provocerade. Gunnarsson anser att den hotbild som finns mot Sverige är övervägande civil, och att ett möjligt scenario är att det sker försök att destabilisera och försvaga, men tror inte att det är en situation som kan förändras av ett Nato-medlemskap. (Gunnarsson, personlig intervju 4/5-21.)

6 Analys och slutsatser

I följande avsnitt kommer resultatet som intervjuerna utgör att analyseras och knyts an till de teoretiska aspekter som anses relevanta. Analysen har delats upp utifrån viktiga teoretiska teman, snarare än de frågeställningar som användes i resultatavsnittet. Efter analysen följer studiens slutsatser, samt en diskussion av materialet med förslag på framtida forskning.

6.1 Intervjuanalys

In- och utgrupper

Social identitetsteori lägger som konstaterat stor vikt vid vilka komponenter och egenskaper som utgör grunden för ett gruppmedlemskap. Dessa egenskaper används även för att skapa en utgrupp, som då inte anses uppfylla de egenskaper den egna gruppen har, eller på annat sätt konkurrera mot ingruppen. (Hogg & Abrahams,2006;5.) I Riksdagsdebatten den 21/4–2021, samt i de elitintervjuer som utförts i samband med denna studie, blir det tydligt att det konstrueras in och utgrupper i frågan om säkerhetspolitik. Detta syns bland annat i de argument som handlar om självbestämmande, där svenska beslutsfattare anser att försvars och säkerhetspolitiska beslut bör fattas på hemmaplan av den egna gruppen, och att den linje som Sverige tidigare haft tjänar den egna gruppen väl. Håkan Svenneling (V) förtydligar att det är Sveriges egna intressen som ska prioriteras, och säger:

Utgångspunkten för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik ska vara att värna vårt lands säkerhet. Det kräver en modern försvarsmakt som har förmåga att möta de olika former av hot som vårt land kan ställas inför men också möjlighet att vara en fredsbevarande kraft i andra delar av världen.”

(Protokoll 2020/21:111, anf.26.).

Uppfattningen om de svenska värderingar som ligger till grund för ingruppen ser dock lite annorlunda ut mellan partierna, och sträcker sig från att bottna i en lång historia av fred, till att innefatta moderna idéer om jämställdhet och jämlikhet. Det finns till synes alltså ingen allmän konsensus av vad som utgör den svenska identiteten på ett mer detaljerat plan, vilket blir fortsatt problematiskt när den sedan ska jämföras med utgruppen. Skillnaderna mellan in och utgrupp

är, av materialet att döma, mycket små och oförankrade i den politiska debatten. Pål Jonson (M) menade t.ex. att Nato är ett 'Community of values' där medlemsländerna i stort har liknande värderingar och en stark tro på mänskliga rättigheter etc.

Även Jonsons politiske motståndare, Socialdemokraternas Niklas Karlsson, delar uppfattningen om att det finns en grundläggande gemenskap vad gäller ideologi och värderingar i Europasamarbetet (21 av Eus 27 medlemsstater är också medlemmar i Nato), trots att den senare är kritisk till ett medlemskap i Nato. Det finns alltså ingen tydlig distinktion i vad Riksdagspolitikerna uppfattar vara svenska värderingar i internationella sammanhang, och hur de uppfattar övriga aktörer, så som Nato. Detta innebär inte att in och utgrupper inte existerar, men gör det svårare att förklara vad Regeringens starka avhållsamhet mot ett Nato-medlemskap grundar i.

Instrumentell och sentimental lojalitet

En förklaring till de stora åsiktsskillnaderna blocken emellan kan finnas i de olika sorters lojaliteter som presenterats. Det borgerliga blocket med Joar Forssell (L) och Pål Jonson (M) i spetsen för denna studie, antyder att det finns en svensk identitet, men ser inte heller utgruppens, d.v.s. Natos, identitet som konkurrerande. Detta porträtteras bland annat i deras inställning till ett Nato-medlemskap, samt hur de ser att ett fördjupat militärt samarbete kan stärka Sveriges position, snarare än att försvaga den. Min tolkning blir därmed att det borgerliga respektive vänstra politiska blocket har olika sorters lojaliteter. En instrumentell lojalitet ser inte andra, transnationella, identiteter som konkurrerande i lika stor utsträckning som sentimentala lojaliteter gör. Sentimentala lojaliteter är dock i mindre utsträckning negativa till transnationella organisationer om organisationen i fråga fyller en tydlig, praktisk funktion. Med hänsyn till den praktiska funktion som EU fyller för sina medlemsländer, kan detta perspektiv förklara varför vänsterblocket är mer positivt inställda till EU än till Nato, då de anser att Nato inte fyller en sådan praktisk funktion. (Löden,2002.) Vänsterblocket ser alltså en transnationell identitet som konkurrerande mot den nationella identiteten, även om distinktionen mellan in och utgrupp till synes är relativt svag. Det borgerliga blocket å andra sidan, har en instrumentell lojalitet, och ser inte den transnationella identiteten som konkurrerande.

Ett annat argument som utkristalliseras ifrån social identitetsteori är det om social kategorisering. SIT ser att flera identiteter kan existera parallellt, men olika identiteter har olika interna sammansättningar. Vissa identiteter kan alltså ha starkare solidaritet och avståndstagande från andra grupper. Genom social jämförelse, som uppstår då identiteter kategoriseras högre än andra, skapas självsäkerhet genom att det egna perspektivet och egna

värderingar bedöms vara mer korrekta än andras. Det är således möjligt att den socialdemokratiska ideologin och framförallt den internationalism som Olof Palme stod för, som onekligen har varit av stor betydelse för svensk historia, är djupare rotad än den borgerliga motsvarigheten. Löden skriver att de som värderar särskilda kategoriseringar högre också tenderar att vara mer stereotypiska (Löden,2002), det går därför inte att avfärda att vänsterblockets hängivenhet till ideologin som omfattar militär alliansfrihet bottnar i en annorlunda och starkare social kategorisering än vad som finns inom det borgerliga blocket. Detta argument skulle då innebära att det är den vänsterideologiska och möjligen den internationalistiska identiteten, och inte den svenska, som är avståndstagande mot ett Nato-medlemskap. Det förklarar även varför de åsikter som uttrycks av Jonson och Forssell inte gör någon större skillnad på svensk identitet och övriga aktörers identiteter, samt inte heller ser att de skulle behöva vara konkurrerande. En indikator på detta argument kan anses vara att Gunnarsson (V) och Karlsson (S), jämfört med Forsell och Jonson, lägger större vikt vid neutralitetens roll i Sveriges långa fredstid, något som varit viktigt för den socialdemokratiska ideologin och idén om folkhemmet under lång tid.

Värderingsgrunder i EU respektive Nato

För att återkoppla till identifieringen av utgruppen, finns det till synes inga allmänt förankrade åsikter där heller. Ett argument som lyfts fram av samtliga intervjupersoner är att länder med interna stridigheter, och som rör sig bort från rättsstatens principer, riskerar att påverka organisationens värderingar och i vilken riktning de arbetar. På Nato-sidan finns Turkiet som rör sig allt närmre Ryssland, och på EU-sidan finns Ungern och Polen med de människorättskränkningar som utspelats. Vad gäller Nato är dock Gunnarsson (V) och Forssell (L) överens om att organisationen inte har en värdegrund på motsvarande sätt som EU, och att Turkiet därför inte är något direkt hot mot värderingsarbetet. Här finns alltså antydningar till en tvetydighet, där Turkiet kan innebära ett problem för Nato-samarbetet, men de interna stridigheterna som finns i Ungern och Polen är inte skäl nog att distansera sig från EU-samarbetet, trots att EU i större grad är en värdegrund. Min tolkning här blir således att det inte är utgruppens värderingar som väger tyngst, utan snarare att man ser alternativa arbetssätt inom ramen för försvarssamarbeten på ett sätt som möjliggör att man kan distansera sig från Nato, vilket saknar motstycke inom EU-samarbetet.

Självständighet och självbestämmande

I intervju svaren uttrycks även två olika syner på självständighet och självbestämmande som konkurrerar med varandra. Ett scenario där Sveriges självständighet blir inskränkt eller minskar, och beslutsfattandet flyttas från Stockholm till annan ort, kan av naturliga skäl påverka Sveriges identitet om det är så att besluten innebär en annan riktning än den som Sverige själva hade valt. Argumentet om självständighet förs fram av Miljöpartiet i debatten, samt av Vänsterpartiet och Socialdemokraterna i intervjuerna, där man bland annat menar att Nato-medlemskap innebär ett paket med åtaganden och värderingar som inte tjänar Sveriges syften väl. Motståndarsidans argument är å andra sidan att Sverige redan har så pass djupa och välutvecklade militära samarbeten med Nato-länder som Danmark, Norge, Storbritannien och USA, samt deltar i insatser som JEF och E2I. De drar således slutsatsen att det är motsvarande åtaganden och värderingar som tar plats i ett Nato-medlemskap, samt att det finns en valfrihet även med ett fullbordat medlemskap. Forssell uttrycker även att Sverige inte kan lita på att själva få uppbackning i händelse av ett angrepp, om Sverige i motsvarande situationer väljer att avstå insatser.

Det är givetvis svårt att spå framtiden, och det är således svårt att ställa argumenten emot varandra. Troligtvis är detta ett scenario som inte går att besvara förens situationen är oundviklig, men tolkas detta utifrån vad social identitetsteori menar bygger en identitet är det onekligen så att Sverige i dagsläget arbetar mycket tätt med Nato-länder. Vidare innebär teorins syn på organisationsidentifikation att detta uppstår när nationens och organisationens intressen och mål är integrerade, vilket av att döma Sveriges många och djupa bi- samt multilaterala samarbeten med Nato-länder redan har skett. Av att döma Sveriges högt värderade partnerskap med Nato, har landet också till synes accepterat organisationens mål och värderingar. (Ashforth & Mael, 1989.) Betydelsen av dessa avtal samt integration av mål och värderingar porträtteras b.l.a. i följande citat från Socialdemokraternas Karlsson, som menar att *”Det helt avgörande viktigaste samarbetet för Sverige är transatlantiska länken, samarbetet med USA”* (Karlsson, personlig intervju 3/5–21.) samt följande utdrag från försvarsminister Peter Hultqvist (S) inlägg i riksdagsdebatten:

I totalförsvarspropositionen för 2021–2025 understryker vi viljan att samordna operativ planering med Norge, Danmark, USA, Storbritannien och Nato. Fördjupningen handlar om att skapa ett riktigt fungerande samarbete med handlingsfrihet i händelse av kris eller konflikt. Det är en logisk konsekvens av våra redan nära relationer men också av de säkerhetspolitiska förändringar som kan komma snabbt. [...] Sedan 2014 har relationerna till både Finland och USA

fördjupats. Detsamma gäller relationen till Storbritannien. Vi skrev ett Statement of Intent med USA 2016. År 2017 skrev Sverige, USA och Finland ett Statement of Intent. Det innebär också att relationen mellan Sverige, Finland och USA har stärkts. Det tror jag också är en viktig signal.

(Protokoll 2020/21:111, anf.54.)

Maktbalans

Helt central i alla intervjuer, samt debatten, är även den hotbild som kan anses finnas mot Sverige. Här presenteras en rad olika argument, men den återkommande antagonisten är Ryssland. Ur ett neorealistiskt perspektiv kan Ryssland utgöra ett hot om Sverige antingen har för höga eller för låga nivåer av makt (Waltz,1990.). Moderaterna och Liberalerna tror båda att det finns en reell hotbild mot Sverige i dagsläget, och Forssell (L) uttrycker att Sverige kan utgöra ett lätt byte på grund av den låga försvarskapaciteten och låga nivåerna av makt ett icke-medlemskap innebär. Gunnarsson (V) menar å andra sidan att det inte ö.h.t. finns ett militärt hot mot Sverige, och att de aggressioner som går att skönja i Rysslands agerande är övervägande retoriska i ett provokativt syfte. Gunnarsson menar även på att ett beslut om svenskt Nato-medlemskap inte ska tas med hänsyn till Ryssland. Av dessa argument att döma skulle således inte ett medlemskap förändra maktbalansen på ett sådant sätt att Sverige utgör ett större hot, öutan enbart balansera den.

Detta argument ska dock vägas mot det som har presenterats av Socialdemokraterna, där Karlsson (S) menar att om Sverige samt Finland går med i Nato kommer den säkerhetspolitiska situationen försämrats. Karlsson menar då att Sverige utgör ett för stort hot, och att maktbalansen därmed rubbas då Sverige får för höga nivåer av makt. Istället förespråkar Karlsson ett starkare civilt försvar som bättre skyddar Sverige, utan att riskera att orsaka störningar i den internationella säkerhetsordningen. Å andra sidan ser neorealism att det är säkerhet snarare än makt som är staters primära intresse, (Waltz,1990.) och det är onekligen så att ett medlemskap i Nato innebär en säkerhetsgaranti. Frågan här blir då om de som opponerar sig mot ett Nato-medlemskap ser de bi- och multilaterala avtal Sverige har tecknat som en tillräckligt stor säkerhetsgaranti, så till den grad att ett medlemskap i Nato inte hade tillfört något ytterligare. Om svaret på den frågan är ja, innebär det att säkerhetsaspekten redan uppfylls, och att den förändring i makt-kapacitet som ett Nato-medlemskap hade kunnat innebära blir icke nödvändig, och istället går att se som en onödig provokation mot antagonistiska parter.

6.2 Slutsatser och diskussion

6.2.1 Slutsatser

Sammanfattningsvis går det att konstatera att det är en mycket splittrad Riksdag vi ser vad gäller frågan om Nato-medlemskap. Det finns en mycket svag, eller ingen, konsensus om vad det är som utmärker Sverige på den internationella arenan, och det är således även mycket splittrade perspektiv på hur ett medlemskap i Nato hade förändrat den identiteten. Av att döma den analys som presenterats ovan, är det i största mån den Socialdemokratiska identiteten eller ideologin som hade förändrats av ett medlemskap. Samtidigt menar oppositionen att Sverige i mycket stor utsträckning hade haft möjligheten att fortsätta vara den stabila, medlande parten de har varit historiskt sett. Det finns inte heller några övertygande belegg för att ett medlemskap i Nato hade påverkat maktbalansen så till den grad att en ny hotbild hade skapats mot Sverige, i och med den starka identifikation med Nato som organisation samt Nato-länder som redan finns. Det går å andra sidan att förstå att en förflyttning av beslutsfattandet hade kunnat påverka svensk identitet, men med bakgrunden till Sveriges samarbeten med Nato samt Nato-länder, finns det inga skäl att tro att en sådan drastisk förändring skulle ske inom en överskådlig framtid.

Neutralitetspolitiken har alldeles uppenbart tjänat Sverige mycket väl, inte minst genom den långa tidsperiod av fred landet har erfarit. Neutraliteten ligger dock bakom Sverige sedan mer än ett decennium tillbaka, och min tolkning av materialet är således att de olika avtal Sverige ingått, samt Lissabonfördragets solidaritetsförklaring, för med sig att omkringliggande nationer räknar med att Sverige ska vara en stabil och pålitlig partner. Min tolkning av intervjumaterialet samt den tidigare forskning som gjorts, är att det är av stor betydelse att det finns minimal diskrepans mellan vad en stat uttalar sig för att göra, och vad de faktiskt gör. Med anledning av detta, blir min slutsats att ett medlemskap i Nato inte hade påverkat Sveriges identitet. Det är däremot mycket möjligt att det hade påverkat underordnade identiteter, så som t.ex. den Socialdemokratiska som har en mer betydande bakgrund i neutraliteten, vilket förklarar att de partier som har en gemensam bakgrund i den Socialdemokratiska ideologin opponerar sig mot ett medlemskap. De åsikter och uppfattningar om svensk identitet och Sveriges ställning internationellt som förts fram är mycket splittrade, men det som är avgörande för slutsatsen är

att ingen av parterna har presenterat argument om förändring som håller för en teoretisk analys, vilket resulterar i att de individuella argumenten saknar tyngd. Därmed är min bedömning att hypotesen kan anses vara sann.

6.2.2 Diskussion

Detta innebär att det finns en viss diskrepans mellan delar av materialet för denna studie, och slutsatserna. Det innebär också att det finns utrymme för alternativa tolkningar av slutsatserna, till exempel genom att använda en annan teori i analysen, eller genom att tolka materialet annorlunda gentemot vad jag har gjort. Att göra ett annat urval av intervjupersoner är också ett alternativt tillvägagångssätt som kan påverka resultatet, men då intervjupersonerna agerar som representanter för sin partipolitiska tillhörighet är bedömningen att åsikterna är generaliserbara på övrig befolkning i respektive grupp, samt då argumenten i intervjumaterialet kontra Riksdagsdebatten är samstämmiga. Slutsatserna som presenteras här är dock inte detsamma som att Sverige borde ansöka om medlemskap i Nato, men konstaterar att ett sådant scenario inte hade påverkat svensk identitet av att döma materialet som använts. För att dra en sådan slutsats krävs större samt mer djupgående studier, möjligtvis även komparation med hur andra stater och organisationer uppfattar Sveriges agerande. Övriga förslag på framtida forskning är hur Nato som organisation står sig mot förändringar på den internationella arenan, samt hur det kan påverka EU som ett säkerhet och-försvarspolitiskt alternativ.

7 Referenslista

Tryckta källor:

Agius, Christine. "The social construction of Swedish neutrality: challenges to Swedish identity and sovereignty". Manchester University Press, (2013).

Agrell, Wilhelm. "Vad ska vi göra med de blanka gevär?" I *Livgardets historia 2000-2020*, Stockholm: Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek, (2021).

Dalsjö, Robert. "Från neutralitet till solidaritet", i Engelbrekt, Kjell, Arita Holmberg, and Jan Ångström. (red.) *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*. Norstedts Juridik AB, 2015.

Ångström, Jan. "Försvarsmaktens internationella insatser", i Engelbrekt, Kjell, Arita Holmberg, och Jan Ångström. (red.) *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*. Norstedts Juridik AB, 2015.

Halperin, Sandra, Oliver Heath. "Political research. Methods and practical skills". Glasgow: Oxford University Press. 417 pp. (2017).

Bergström, Göran, Kristina Boréus, "Textens mening och makt". Lund: Studentlitteratur. 461 pp. (2018).

Artiklar och internetkällor:

Abrams, D., & Hogg, M. A. "Social identifications: A social psychology of intergroup relations and group processes." Routledge. (2006).

Ashforth, Blake E., och Fred Mael. "Social identity theory and the organization." *Academy of management review* 14.1, 20–39. (1989).

Berndtsson, Joakim, and Ulf Bjereld och Karl Ydén. "Svensk försvarspolitik i ny terräng.", SOM-institutet, Göteborg, (2020).

Burke, Peter. J., Jan E. Stets, "Identity Theory and Social Identity Theory" i *Social Psychology Quarterly*,. 63:3, pp. 224-237, (2000.),

Bryman, Alan. "Samhällsvetenskapliga metoder". Liber, (2011).

Forsberg, Tuomas & Tapani Vaahtoranta . "Inside the EU, outside NATO: Paradoxes of Finland's and Sweden's post-neutrality", *European Security*, 10:1, 68-93 (2001).

Hayes, Jarrod. "Securitization, Social Identity, and Democratic Security: Nixon, India, and the Ties That Bind", *International organization* 66:1, 63–93, (2012).

Hogg, Michael. Chapter 5 "Social Identity Theory" . I P. Burke (red.), Contemporary Social Psychological Theories (pp. 112-138). Redwood City: Stanford University (2020).

Lödén, Hans. "Skilda världar? Om nationell och global identitet." *Utbildning & Demokrati-tidskrift för didaktik och utbildningspolitik* 11.1 (2002): 37-55.

S. Telbami, Kenneth Waltz, "Neorealism, and Foreign Policy", *Security Studies*, 11:3, 158-170, (2002)

Waltz, Kenneth. N. . "Realist thought and neorealist theory". *Journal of International Affairs*, 21-37. (1990).

Williams, Michael C., och Iver B. Neumann. "From alliance to security community: NATO, Russia, and the power of identity." *Millennium* 29:2, 357–387. (2000).

Ydén, Karl, Joakim Berndtsson, och Magnus Petersson. "Sweden and the issue of NATO membership: exploring a public opinion paradox." *Defence Studies* 19.1 (2019): 1-18.

Officiella dokument och myndighetskällor:

Försvarsmakten, "Svenska specialförband på plats i Mali", (2/5-2021.)

Hämtad från: <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2021/02/svenska-specialforband-pa-plats-i-mali/>.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, genom säkerhetspolitik.se, "Nato" (2015,16/3).

Hämtad från: <http://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Internationella-organisationer/NATO/>

Riksdagsprotokoll: "Internationella försvarssamarbeten". (2020/21:111)

Personliga intervjuer:

Hanna Gunnarsson, Tisdag 2021-05-04, kl 11.30. Zoom

Joar Forsell, Måndag 2021-05-03, kl 12.30. Zoom

Niklas Karlsson, Måndag 2021-05-03, kl. 11. Zoom

Pål Jonson, Måndag 2021-04-26, kl. 11. Zoom.

- Anderson, Benedict, 1991. *Den föreställda gemenskapen. Reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.
- Ball, William L., 1995. "The theoretical Analysis of Policy Arguments". <http://www.trenton.edu/~ball/personal/polarg.html>. 18 augusti 1996. (Paper presented at Midwestern Political Science Association, 1992.).
- Jaeger, Øyvind, 1993."Drømmen of EF – litauisk nationalisme som moderniseringsstrategi", *Internasjonal politikk* nr 2, s. 253-267.
- Nelson, Keith, 1995. "East is East and West is West: Informalization in the Age of Interdependence", *Peace and Conflict Studies* vol. 2, nr 2, s. 3-3 1. <http://www.trenton.edu/~psn-dpcs/contents/v2n21tmI>. 19 augusti 1996.
- Anderson, Benedict, 1991. *Den föreställda gemenskapen. Reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.
- Ball, William L., 1995. "The theoretical Analysis of Policy Arguments". <http://www.trenton.edu/~ball/personal/polarg.html>. 18 augusti 1996. (Paper presented at Midwestern Political Science Association, 1992.).
- Jaeger, Øyvind, 1993."Drømmen of EF – litauisk nationalisme som moderniseringsstrategi", *Internasjonal politikk* nr 2, s. 253-267.
- Nelson, Keith, 1995. "East is East and West is West: Informalization in the Age of Interdependence", *Peace and Conflict Studies* vol. 2, nr 2, s. 3-3 1. <http://www.trenton.edu/~psn-dpcs/contents/v2n21tmI>. 19 augusti 1996.

8 Bilagor

Bilaga 1:

Intervjuguide: Försvarsmaktens uppfattning om ett medlemskap i NATO påverkan på Svensk internationell identitet

Först och främst vill jag tacka för att just du ställer upp och deltar i min undersökning.

Om undersökningen

Denna undersökningen görs som en del av min kandidatuppsats i Fred och Konfliktvetenskap vid Lunds Universitet. Jag kommer att undersöka hur olika individer i Försvarsmakten uppfattar att ett medlemskap i NATO hade kunnat påverka Sveriges internationella identitet, detta kommer att göras genom ett antal intervjuer som sedan ska kopplas ihop med ett par utvalda teorier om grupptillhörighet och internationella maktrelationer.

Intervjun

Uppskattningsvis kommer intervjun att ta runt 45 minuter, och kommer att utföras över Zoom eller annat verktyg om du föredrar ett sådant. Intervjun kommer att vara semistrukturerad, med en blandning av frågor i öppen respektive mer stängd form. Intervjun kommer helt och hållet att fokusera på *dina* tankar och förståelser kring Försvarsmaktens arbete. Om du önskar att inte svara på en fråga, kan du alltid välja att hoppa över den. Jag kommer även att ställa en del följdfrågor, vilka du också kan välja att avstå från att svara på.

Introduktion: Jag kommer att börja med att fråga om jag har tillstånd att spela in intervjun, vi kommer sedan att prata om ditt medgivande, om du önskar att vara anonym samt hur intervjun kommer att utföras och om du har några frågor eller funderingar.

Bakgrund: Vill du börja med att berätta om din bakgrund i Försvarsmakten och vad du har för roll idag?

Fråga 1: Vad anser du om den Svenska NATO-debatten? Vill du förändra/påverka den i någon riktning?

Fråga 2: Hur tror du att arbetet med Sveriges nationella säkerhet påverkas av den Svenska linjen om militär alliansfrihet?

Möjliga följdfrågor: Har du märkt av förändringar i denna linjen i ditt arbete? Tror du att förändringarna varit mestadels interna eller externa, har andra makter/samarbetspartners tex kunnat märka av dessa?

Fråga 3: Kan Svensk militär alliansfrihet ha påverkat huruvida Svensk aktivitet kan uppfattas av utrikes makter?

Möjliga följdfrågor: Hade hotbilden isåfall kunnat förändras genom ett potentiellt medlemskap och förändringar i alliansfriheten?

Fråga 4: Hur tror du att Sverige uppfattas internationellt i de utrikes aktiviteter, både militärt deltagande och mer politiska aktiviteter, vi tar del i? Vad är en typisk Svensk roll tex? (utbildande/övervakande/passiv/ledande etc)

Möjliga följdfrågor: Hade ett medlemskap påverkat denna bilden? Hade sådana förändringar märkts av allmänheten eller skulle de bli mer politiskt anknutna?

Fråga 6: Sverige deltar ju ofta i gemensamma försvarsaktiviteter, övningar och dylikt, med andra stater. Även EU driver en del försvarspolitiska frågor. Hur uppfattar du Svenskt inflytande i dessa olika forum?

Möjliga följdfrågor: Efterfrågar du förändring i inflytandet?

Fråga 7: Hur uppfattar du skillnader/likheter i samarbetet med EU kontra NATO? Samarbete, inflytande, värderingar etc.

Fråga 8: Vad tror du om hotbilden mot Sverige? Har/kan den förändras på grund av intern aktivitet/politik?

Fråga 9: Vad tror du ligger till grund för Sveriges internationella identitet i försvars och utrikespolitiska frågor?

Medgivandeformulär (skickat som separat fil):

Bakgrund och syfte: Denna undersökningen djupdyker i beslutfattares uppfattning om ett medlemskap i NATO, och kommer förhoppningsvis kunna fylla en lucka i diskussionen om huruvida Sverige ska gå med i NATO eller inte.

Intervjuer: Intervjun kommer genomföras på tu man hand genom Zoom eller annan plattform om du så föredrar. Frågorna kommer att vara semistrukturerade och kretsa kring de ämnena som beskrivs i intervjuguiden. Du kan när som helst innan, efter eller under intervjun välja att återkalla ditt medgivande - materialet kommer då inte att användas i uppsatsen. Du kan också välja att avstå från att svara på specifika frågor. Intervjun kommer ta ungefär 45 min.

Anonymitet: Dina personuppgifter & namn kommer att vara anonyma. Du har även möjlighet att välja om du vill att din roll/titel förblir anonym. Intervjun kommer att spelas in, jag kommer att börja intervjun med att fråga ifall detta är okej. Inspelningen kommer endast att användas för transkription, och transkriptionen kommer enbart att användas i akademiskt syfte. Intervjuerna kommer att hanteras med konfidentialitet.

Om du har några frågor inför intervjun, tveka inte att kontakta mig.

Varma hälsningar,

Vilma Åberg

Kandidatstudent Fred och Konfliktvetenskap, Samhällsvetenskapliga avdelningen

Lund University, Sverige

Mail: vilmaaberg@hotmail.com

Phone: +46708257521

Bilaga 2:

Pål Jonson (M)

Pål är ordförande i försvarsutskottet, och har bland annat en magisterexamen i europeisk politik och en doktorsavhandling i krigsvetenskap, Pål har också varit gästforskare vid Nato Defence Collage samt haft uppdrag i riksdagen sen 2016. I Nato-frågan är Pål mycket aktiv, och har t.ex. uttalat sig om ett medlemskap i flera olika tidskrifter (Nya Wermlands-Tidningen, 29/3–2021.), (Bohuslänningen, 29/3–2021)

Niklas Karlsson (S)

Niklas är vice ordförande i försvarsutskottet, och majoriteten av hans uppdrag sen inträdet i riksdagen 14' har haft koppling till försvar och säkerhetsfrågor. Niklas har ett långt förflutet inom den Socialdemokratiska verksamheten bland annat som ordförande i Lunds socialdemokratiska studentklubb år 1997. Utöver tre år vid Lunds universitet, är Niklas även sergeant.

Joar Forssell (L)

Joar är suppleant i försvarsutskottet, utrikesutskottet och EU-nämnden m.fl. samt ledamot i det sammansatta försvars och näringsutskottet. Tidigare har Joar varit ordförande i Liberalernas ungdomsförbund, och valdes därefter in i Riksdagen 2018. Joar är väldigt aktiv i frågor om el och energi, men har i och med sin bakgrund i LUF bred kunskap om försvars och säkerhetsfrågor.

Hanna Gunnarsson (V)

Utöver sin ledamot-roll i försvarsutskottet är Hanna vice gruppleadare för Vänsterpartiet, och har tidigare arbetat som lärare. Hanna har tillsammans med Vänsterpartiet tagit tydligt avstånd från Nato, bland annat i en debattartikel i DN (6/4–21), där Hanna tillsammans med Håkan Svenneling (V) skriver att de vill riva upp världlandsavtalet.